

Iubire etruscă

Mihaela MUDURE

Universitatea „Babeș-Bolyai” din Cluj-Napoca, Facultatea de Litere
Babeș-Bolyai University of Cluj-Napoca, Faculty of Letters
Personal e-mail: mmudure@yahoo.com

Etruscan Love

Coleta de Sabata, professor at the Technical University of Timișoara, was the second woman appointed president of a university in the history of Romanian higher education. After a very rich and fruitful career in engineering and academia, Coleta de Sabata turned to literature. Her novel “The Tusculan Beauty” deftly combines the features of a thriller and a love story. At world level the machinations of the Securitate and a hidden Etruscan secret society compete in creating an atmosphere of terror, mystery, and excitement.

Keywords: Florence, historical novel, Etruscan culture, art, history, love, mystery.

Coleta de Sabata este, fără îndoială, un exemplu de longevitate spirituală și creativă. A activat la Catedra de Fizică a Politehnicii timișorene, urcând toate treptele ierarhiei universitare și ajungând chiar rector. A fost cea de-a doua femeie din istoria învățământului superior românesc care a ajuns la această înaltă poziție academică pe care a deținut-o între 1981-1989¹.

Coleta de Sabata a publicat numeroase studii de specialitate dedicate energiei solare, iar după ce s-a pensionat, activitatea sa editorială s-a diversificat, certificând o tinerețe și o vitalitate a spiritului pentru care mulți o pot invidia. În 1993, a publicat, împreună cu Ioan Munteanu, un volum intitulat *Remember*, despre profesorii Politehnicii timișorene. Aceeași preocupare pentru istoria învățământului superior bănățean a dus la publicarea monografiei Catedrei de Fizică a Politehnicii timișorene, împreună cu Cristian Marcu, în anul 2000.

Cărțile Coletei de Sabata sunt de o impresionantă diversitate, oglindind, parțial, condiția femeii. A publicat cărți de colorat pentru copii (*Pichi la Zoo*, 1993) o *Carte de bucate europene* (1995), note de călătorie din Sahara (*Viața în Sahara*, 2001) ori din Italia (*Italia... călătoriile mele*, 2008) sau traduceri din literatura italiană (*O voi numi Ginevra*, 2005).

Dar adevăratul *violon d'Ingres* al Coletei de Sabata, profesor universitar și manager educațional de excepție, este beletristica, mai precis, romanul. A dus la bun sfârșit numeroase proiecte literare: romane polițiste (*Banchet fatal*, 2006 sau *Casa diplomatului*, 2011), istorice (*Safirele Orlov*, 2010), romane cronică de familie inspirate din istoria imigrației italiene în Banat din secolul al XIX-lea până după 1990 (*Clanul de Niro*, 1997; *Arădani la început de veac*, 2000; *Anii fericiți*, 2001; *Cazul Marichen Ursula Rott*, 2001; *Între plăcere și teamă*, 2004; *Grădina secretă a pictorului*, 2005). Apreciind romanele cronică de familie ale Coletei de Sabata, Liana Cozea remarca într-o recenzie publicată în revista *Familia* interesul romancierii pentru femeie și modul în care feminitatea se reconstruiește în diferite epoci istorice.

Frumoasa tusculană leagă războiul rece și istoria etruscilor, cărora Coleta de Sabata le-a dedicat și un volum documentar (*Etruscii, enigmele unui popor dispărut*, 2006). *Frumoasa tusculană* este o tragică poveste de dragoste dintre un român și o frumoasă și enigmatică italiană, prezentată ca fiind de origine etruscă.

Romanul este structurat istoric din două puncte de vedere. În primul rând, este vorba de momentul istoric

când se petrece acțiunea. În anul 1974, tânărul Remus Deleanu, inginer electronist din Timișoara, este trimis de către statul român la specializare în Italia, la Florența. Autoarea redă mai degrabă indirect specificul acestui moment din istoria comunismului în România. Este vorba de începutul micii Revoluții Culturale inițiate de Ceaușescu, după vizita sa „istorică” în China și Coreea de Nord. Tensiunea plecării în Occident, dificultatea comunicării reale cu cei de acasă din cauza poliției secrete care citea orice corespondență care penetra Cortina de Fier, repercursiunile politice și profesionale pe care familia ar fi trebuit să le suporte în cazul în care Remus Deleanu se hotăra să nu se mai întoarcă în România, toate acestea sunt sugerate cu discreție, dar extrem de convingător. A doua încadrare istorică a romanului este oferită de contextul mai larg al poveștii de iubire care se încheagă treptat între frumoasa Larthia Volsini și românul bursier la Florența. Frumusețea capitalei Toscanei oferă idilei tinerilor un minunat cadru istoric și artistic. Mai mult, Larthia este critic și istoric de artă, o femeie rafinată care îmbină frumosul și eroticul într-un mod unic. Apariția ei oferă un subtil prolepsis narativ. Bijuteria și coafura Larthiei ne trimit la trecutul etrusc, ori povestea de iubire florentină se va termina tragic tocmai datorită originilor etrusce ale Larthiei: „Era cam de vârsta mea, poate ceva mai tânără, avea o statură puternică, umerii drepiți, o bărbie voluntară, fruntea înaltă, ochii întunecați sub sprâncenele dese, gura bine conturată, cu buze frumoase, ce se arcuiau ciudat atunci când zâmbea. Părul negru era tras spre ceafă, numai câteva șuvițe formau un fel de breton pe frunte. M-a frapat faptul că printre șuvițele de pe frunte strălucea un fir îngust de aur ce se pierdea în părul bogat adunat în spate într-o împletitură complicată și neobișnuită” (15-16). Autoarea revine apoi asupra bijuteriei neobișnuite din părul Larthiei. „În părul întunecat strălucea firisorul de aur ce îi înconjură fruntea” (29). Era limpede că Larthia „nu avea nimic din aerul fetelor moderne” (29). Descrierea veșmintelor Larthiei, deși văzută prin prisma eroului principal, este făcută cu precizia pe care doar ochiul feminin o are în asemenea ocazii. „Tânără mea prietenă purta o rochie de interior, extrem de elegantă, dintr-un material greu, țesut cu fir lucitor; frusta era tivită cu o bordură purpurie, iar în loc de bluză purta un fel de tunică scurtă, drapată în mod savant. ... Își făcuse o pieptănătură nouă ... un fir de aur îi încercuia fruntea și inele ciudate îi străluceau pe degete” (58). De altfel, descrierea veșmintelor este unul dintre testele obligatorii pentru autorul de romane istorice.

Remus Deleanu este invitat la Arezzo unde locuiește familia Larthiei. „Mobila era albă, discret sculptată, iar mocheta de un verde pal, încât părea o pajiște peste care a căzut bruma. Baia era și ea albă, faianțată în verde, iar chiuveța și vana păreau de marmură. Chiar erau! Totul era elegant, simplu și igienic” (90).

Decorul florentin este o minunată ocazie pentru Coleta de Sabata de a-și etala cunoștințele de istorie și istoria artei într-un mod neostentativ, chiar extrem de agreabil. Larthia îl inițiază pe Remus în trecutul etrusc al Toscanei și al întregii Italii dând o notă exotica, de mister unei povești de dragoste care, altfel, s-ar fi scufundat în banal. Iubita lui Remus este descendenta unei vechi familii de origine etruscă. Vizita la Arezzo este o adevărată descindere în mijlocul acestui neam misterios care are propriile sale reguli. Mama îi atrage atenția Larthiei asupra obligațiilor ei: „Fata mamei, drepturile și îndatoririle noastre le cunoști. Nu ți s-au ascuns” (101). Înalta poziție a familiei Volsini în tănuita și misterioasa comunitate etruscă presupune și obligații. „Regulile noastre sunt aspre, dar drepte. Avem multe avantaje, e normal să avem și obligații” (141). În lumea secolului al XX-lea, forța etruscilor supraviețuitori se bazează pe „bogăție, experiență și pe unitate!” (124). Aparent, Larthia se bucură de multă libertate: „Femeile din lumea etruscă se bucurau de multă libertate. S-au bucurat întotdeauna, chiar și în urmă cu trei milenii. Unii au considerat că societatea noastră era un fel de matriarhat” (140).

Faptul că Larthia aparține elitei etrusce supraviețuitoare unei îndelungate istorii o obligă pe aceasta la o căsătorie endogamă. Etruscii devin, în romanul Coletei de Sabata, un soi de masoni ai antichității, extrem de bogăți și de influenți, un fel de elită transnațională cu legături benefice, dar care poate deveni înspăimântătoare, prin caracterul ei tănuț.

Autoarea nu ezită a folosi un procedeu foarte vechi pentru a da amplitudine și un soi de *mise en abîme* dramei lui Remus Deleanu: motivul gemenilor. Fratele său geamăn, Romulus Deleanu, rămas în România, devine un soi de ecou al tulburărilor sufletești și somatice cauzate de iubirea fără speranță pentru frumoasa etruscă din Florența. Prin multiplicare și translare, drama lui Remus dobândește un plus de profunzime, de amplitudine.

Iubirea dintre eroul principal și Larthia se împlinește fizic, dar o anume pudibonderie o împiedică pe autoare să meargă prea departe în explorarea eroticului. „S-a topit în brațele mele. O fericire fără seamăn ne-a unit trupurile și sufletele” (125). Ulterior, relația celor doi se complică. Ea pare că ar vrea să îl devoreze „ca într-un destin ritual” (142). E limpede că iubirea aceasta nu poate dura. Ori el, ori ea trebuie să se sacrifice.

Ambiguitatea sfârșitului tragic al Larthiei este o bună soluție narativă pentru trama propusă. Nu vom ști niciodată dacă accidentul în care își găsește sfârșitul Larthia este întâmplător sau regizat de etruscii supărați că ea dorește să iasă din cercul lor devenit prea strâmt pentru ea. Misterul bine dozat însoțește întreaga acțiune. Autoarea mizează, de altfel, pe ambiguitatea unor confuzii care devin mister prin neclarificare. Remus Deleanu se întreabă adesea dacă este victima

unor mașinațiuni bine regizate ale Securității române sau dacă este victima etruscilor supraviețuitori și restrictivi. Ironia este că românul, erou principal, nu reușește defel a se descotorosi de comploturi și suspiciuni. Doar natura lor pare a se schimba odată cu trecerea Cortinei de Fier. Să se ascundă aici un mesaj subliminal al autoarei? Foarte posibil.

În acest roman al Coletei de Sabata, accentul cade pe dragoste. Pentru eroul principal, rămâne amintirea unui frumos episod erotic: „Ea a continuat să existe în sufletul meu, așa cum parfumul unei flori se menține uneori prins între petalele delicate ce s-au uscat fără a-și pierde culoarea” (149). Symbolistica este destul de facilă, dar rezultatul nu este o proză facilă.

Povestea romanțioasă a lui Remus Deleanu și a Larthiei Volsini se salvează prin combinația bine dozată dintre scriitura polițistă, romanul documentar și vibrația sentimentală autentică. Într-un cuvânt: un roman plăcut și o romancieră care nu dezamăgește.

Note:

1. Prima femeie rector din România a fost Raluca Ripan. Ea a condus Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca între 1952-1957. Despre semnificația promovării femeilor în învățământul superior în perioada comunistă, vezi studiul lui Necșulescu Panu.

Bibliography:

Cozea, Liana. „O altă cronică de familie” / “Another Family Chronicle”, *Familia*, nr. 12/1997, pp. 21-23.
De Sabata, Coleta, *Anii fericiți / The Happy Years*, Timișoara, Excelsior Art, 2001.
De Sabata, Coleta, *Arădani la început de veac / People from Arad at the Beginning of the Century*, Arad, Editura „Vasile Goldiș”, 2000.

De Sabata, Coleta, *Banchet fatal / Fatal Banquet*, Timișoara, Excelsior Art, 2006.

De Sabata, Coleta, *Carte de bucate europene / European Cooking Book*, Timișoara, Excelsior Art, 1995.

De Sabata, Coleta, *Casa diplomatului / The House of the Diplomat*, Timișoara, Excelsior Art, 2011.

De Sabata, Coleta, *Cazul Marichen Ursula Rott / The Marichen Ursula Rott Case*, Timișoara, Excelsior, 2001.

De Sabata, Coleta, *Clanul de Niro / The de Niro Gang*, Timișoara, Excelsior Art, 1997.

De Sabata, Coleta, *Etruscii, enigmele unui popor dispărut / The Etruscans, Engimas of a Perished People*, Timișoara, Excelsior Art, 2006.

De Sabata, Coleta. *Frumoasa tusculană*, Timișoara, Excelsior, 1998.

De Sabata, Coleta, *Grădina secretă a picturului / The Secret Garden of the Painter*, Timișoara, Excelsior Art, 2005.

De Sabata, Coleta, *Italia... călătoriile mele / Italy... My Trips*, Timișoara, Excelsior Art, 2008.

De Sabata, Coleta, *Între plăcere și teamă / Between Pleasure and Fear*, Timișoara, Excelsior Art, 2004.

De Sabata, Coleta, *Pichi la Zoo. Carte de colorat și ... imaginat / Pichi at the Zoo Coloring and... Imagining Book*, ilustrații de Nagy Julia, Sibiu, Călăuza, 1993.

De Sabata, Coleta, *Safirele Orlov / The Orlov Sapphires*, Timișoara, Politehnica, 2010.

De Sabata, Coleta, *Viața în Sahara / Life in Sahara*, Timișoara, Excelsior Art, 2001.

Gianluca, Testa. *O voi numi Ginevra / I Will Call Her Ginevra*, trad. Coleta de Sabata. Timișoara, Excelsior Art, 2005.

Necșulescu Panu, Gabriela. „Gender Rationalization. The Promotion of Employed Women in Communist Romania. Case Study: Women Academics in Timișoara”. *Communication, Context, Interdisciplinarity*, ed. Iulian Boldea, Târgu-Mureș, Editura Universității „Petru Maior”, 2014, pp. 760-765.

